

FRÁSÖGN

*af fundi þingmannanefndar um norðurskautsmál
í Kiruna 14. maí 2018.*

Af hálfu Alþingis sóttu fundinn Líneik Anna Sævarsdóttir, varaformaður þingmannanefndar um norðurskautsmál, og Arna Gerður Bang, ritari. Helsta verkefni fundarins var að ræða áherslu næstu þingmannaráðstefnu um norðurskautsmál sem haldin verður haustið 2018 og drög að ráðstefnuyfirlýsingu. Önnur mál á dagskrá voru kynning á málefnum Sama í Svíþjóð, umbreytingar á samfélögum í Norður-Svíþjóð og kynning á formennsku Finna í Norðurskautsráðinu. Formaður þingmannanefndarinnar, Eirik Sivertsen frá Noregi, stýrði fundinum.

Gestir fundarins voru Björn Lyrwall, sendiherra Svíþjóðar gagnvart norðurslóðum, Per-Olof Nutti, stjórnarformaður þings Sama í Svíþjóð, Lars Bäckström, yfirmaður byggðapróunar í Kiruna og Mats Nilsson, deildarstjóri hjá Kiruna. Kynning og umræða fór fram um reynslu Svíþjóðar af umbreytingum á samfélögum á norðurslóðum og tók Líneik Anna Sævarsdóttir þátt í henni. Hún vísaði í kynningu Nilsson og rök hans fyrir mikilvægi þess að halda hefðbundinni hreindýrabeit áfram og spurði hvern hann teldi vera sameiginlegan skilning á þessum rökum svo sem hjá sveitarfélögum, ríkinu og alþjóðlega. Hann sagði skort á skilningi hamla framþróun á svæðinu en vonaðist til að breyting yrði á með auknu samstarfi og rannsóknum.

Samu Paukkunen, framkvæmdastjóri nefndarinnar, kynnti stuttlega næstu þingmannaráðstefnu um norðurskautsmál sem haldin verður dagana 16.-19. september 2018. Ráðstefnan verður haldin í þingi Sama í Inari í Finnlandi. Farið var yfir drög að ráðstefnuyfirlýsingu og þær breytingartillögur sem nefndarmenn hafa lagt fram. Þá kynnti Eirik Sivertsen, formaður nefndarinnar, þemu ráðstefnunnar en þau eru í fyrsta lagi stafrænt norðurskaut; þ.e. hvernig eigi að undirbúa norðurslóðir undir hina svokölluðu 4. iðnbyltingu og hvernig hægt sé að tryggja það að íbúar norðurskautsins geti tekið þátt í hinum stafræna heimi. Í öðru lagi loftslagsbreytingar á norðurslóðum, hvernig hægt sé að draga úr þeim og lifa með afleiðingum þeirra, sér í lagi þiðnun sífrera. Í þriðja lagi samfélagsleg ábyrgð fyrirtækja, hvernig tryggja eigi að íbúar norðurskautsins njóti góðs af auknum umsvifum á svæðinu og að fyrirtæki fylgi alþjóðlegum stöðlum við störf sín á þessu viðkvæma svæði. Í fjórða lagi velferð og þá einna helst hvaða nýjungar megi nýta til að tryggja velferð íbúa norðurskautsins.

Þá fór fram umræða um drög að yfirlýsingu ráðstefnu nefndarinnar og lagði Sivertsen áherslu á að þar kæmi fram skýr stuðningur við Parísarsamkomulag Sameinuðu þjóðanna um loftslagsmál. Líneik Anna Sævarsdóttir tók þátt í umræðunum og lagði áherslu á að hafa yfirlýsinguna hnitmiðaða og stutta. Þannig næði hún frekar eyrum stjórnvalda og Norðurskautsráðsins og auðveldaði eftirfylgni.

Jafnframt voru valdir framsögumenn nefndarinnar fyrir þemu ráðstefnunnar í Inari og var Ari Trausti Guðmundsson, formaður Íslandsdeildar, valinn framsögumaður um loftslagsbreytingar á norðurslóðum en hann hefur m.a. lagt áherslu á mikilvægi þess að fræða almenning um norðurslóðir og loftslagsmál. Þá verður Líneik Anna Sævarsdóttir, varaformaður Íslandsdeildar fundarstjóri umræðu um þriðja þemað á ráðstefnunni.

Að lokum var rætt um málefni norðurslóða innan einstakra aðildarríkja. Katri Kulmuni, formaður finnsku landsdeildarinnar, greindi frá reynslu Finnlands af formennsku í Norðurskautsráðinu sem hófst í maí 2017. Hún benti á að Finnland hefði áður gegnt formennsku í ráðinu, árin 2000-2002, en sagði verkefnið mun umfangsmeira í þetta skiptið. Helsta ástæða fyrir því væri sú að Norðurskautsráðið hefði aukið umsvif sín. Þrjú alþjóðasáttmálar hefðu litið dagsins ljós auk þess sem Norðurslóðir stæðu frammi fyrir alvarlegum áskorunum, einna helst

loftslagsbreytingum. Kulmuni benti jafnframt á að versnandi alþjóðleg samskipti væru áhyggjuefni en sagði þau þó enn ekki hafa haft áhrif á samvinnu um málefni norðurskautsins og mikilvægt væri að svo yrði ekki. Þá sagði hún það ekki hlutverk formennskuríkis Norðurskautsráðsins að breyta algjörlega áherslum heldur væri mikilvægt að tryggja samfellu og að ráðið setti sér langtíamarkmið. Þema formennsku Finna er m.a. sameiginlegar lausnir og með því er vísað til Parísarsamkomulagsins og heimsmarkmiða Sameinuðu þjóðanna.

Líneik Anna Sævarsdóttir greindi frá myndun nýrrar ríkisstjórnar á Íslandi í nóvember 2017 og sagði að málefni norðurslóða yrðu áfram í forgangi. Þá sagði hún málefni norðurslóða hafa fengið aukna athygli innan Alþingis. Sem dæmi um það hafi sérstök umræða um málefni norðurslóða verið haldin á þinginu fyrr í mánuðinum að frumkvæði Ara Trausta Guðmundssonar, formanns Íslandsdeildar þingmannanefndar um norðurskautsmál. Utanríkisráðherra, Guðlaugur Þór Þórðarson, tók þátt í umræðunum. Þá væri undirbúningur fyrir formennsku Íslands í Norðurskautsráðinu hafinn en Ísland tekur við formennsku af Finnum í maí 2019–2021. Undanfarin ár hafa áhersluatriði Íslands í norðurslóðamálum m.a. snúið að aukinni alþjóðlegri samvinnu varðandi umhverfismál, ekki síst þegar kemur að málefnum hafsins, sjálfbærri nýtingu auðlinda, endurnýtanlegri orku og félagshagfræðilegum skilyrðum. Áherslur Íslands verða kynntar formlega á fundi æðstu embættismanna Norðurskautsráðsins í Rovaniemi í október nk.

Enn fremur var rætt um starfsemi Norðurskautsráðsins og loftslagsbreytingar sem stærsta málefni þess sem þarf að skoða í tengslum við alla starfsemina. Þá lýstu nefndarmenn yfir áhyggjum af óljósri stefnu Bandaríkjastjórnar sem lýst hefur því yfir að hún muni ekki fullgilda Parísarsamkomulagið og hvernig það hefði áhrif á starf Norðurskautsráðsins. Enn hefur þó engin breyting orðið á þátttöku Bandaríkjamanna í starfsemi ráðsins.

Næsti fundur nefndarinnar verður haldinn í Inari í Finnlandi í tengslum við ráðstefnu nefndarinnar 16. – 19. september. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar þingmannanefndar um norðurskautsmál og á vefsvæðinu arcticparl.org.